

Pittoa ja vetoa varhaiskasvatuksen erityisopettajan työhön

Uudistuva VASU, inklusiivinen pedagogiikka ja erityisopetus

Koulutuksen vastuullinen johtaja Sari Koski, Turun yliopiston Brahea-keskus,
Areal Research and Development (@utu.fi, 040 549 5891)

Koulutuksen sisällön vastuuhenkilö Marita Neitola Ph.D, yliopistonlehtori,
opettajankoulutuslaitos (Rauma), Turun yliopisto

Johdanto opintojaksolle, Inklusiivinen varhaiskasvatus ja sen arviointi

Marita Neitola

Tavoitteet ja sisältö

Tavoitteet

- Koulutuksen jälkeen osallistuja hallitsee lapsen tukemiseen liittyvän säädöspohjan, on syventänyt inklusiivista pedagogiikkaa koskevaa osaamistaan sekä pystyy toteuttamaan ajanmukaisia pedagogisia ja erityisopetuksen käytänteitä omassa työssään.
- Osallistajat laativat inklusiiviseen pedagogiikkaan ja omaan työn liittyvän toimintasuunnitelman.
  - Toimintasuunnitelma rakentuu koulutuksen aikana vuorovaikutuksessa asiantuntijoiden, vertaisosallistujien ja oman kunnan varhaiskasvatuksen toimijoiden kanssa.
  - Toimintamalli edistää omaa työtä sekä lapsen tuen toteutumista lapsen parhaaksi varhaiskasvatuksessa.
  - Toimintamalli palautetaan kaikille osallistujille yhteiselle verkkoalueelle.

Sisältö ja toteutus

- Koulutus sisältää materiaaleihin tutustumista, reaaliaikaisia asiantuntijaluentoja, vuorovaikutteisia reaaliaikaisesti toteutettavia työpajoja, verkkokeskustelua sisältöteemoista sekä koulutuksen aikana rakentuvan tarvelähtöisen toimintasuunnitelman toteutuksen ja ohjauksen.
- Koulutuksen tueksi rakennettu verkkoympäristö sisältää osallistujien ohjauksen, materiaaleja, työkalut vertaistyöskentelyyn ja yhteyslinkit koulutukseen osallistumista varten.

Materiaaleja, joita tarvitsette

KOULUTUKSEN MATERIAALI

- 1. Heiskanen, N. & Syrjämäki, M. (toim.). (2022). Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus.
- 2. Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) (2018 tai uudempi). Varhais erityis kasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus.
- 3. Heiskanen, N. ym. (2021). Kehityksen ja oppimisen tuki sekä inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa : Selvitys nykytilasta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa sekä esitys kehityksen ja oppimisen tuen malliksi. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-829-8>
- 4. Lait ja muut säädökset (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, Esiopetus suunnitelman perusteet)

Inklusiivinen varhaiskasvatus - miten ymmärretään varhaiskasvatuksen työssä, havaintoja tutkimuksesta

Inklusion ymmärrys varhaiskasvatuksessa 1/3 (Heiskanen ym. 2021)

- Varhaiskasvatuksessa on jäänyt epäselväksi, varhaiskasvatuksen kehittäminen inklusion periaatteiden mukaisesti tarkoittaa
  - Määrittelyt ovat jääneet hämäräksi tai
  - Niitä ei paikallisesti ole tehty eikä ohjeistettu
- Miten inklusio ymmärretään
  - Tyypillisesti inklusiota kuvattiin sen järjestämisen paikan ja ympäristön kautta
  - Inklusio varhaiskasvatuksen lähipalvelu- ja lähikouluperiaatteena

Inklusion ymmärrys varhaiskasvatuksessa 2/3 (Heiskanen ym. 2021)

- Inklusio jatkuvuutena
  - tukea tarvitsevan lapsen ehyt opinpolku päiväkodista esiopetukseen ja kouluun
- Inklusio resursseina
- Inklusio = kehityksen ja oppimisen tuki
- Inklusio pedagogisina toimintatapoina: lapsen tukemisen toimintatapoja
- Inklusion esittäminen varhaiskasvatuksen arvopohjaan kuuluvana asiana
  - Inklusio yhdenvertaisuutena: arvopohjana tasa-arvo, syrjimättömyys
  - Inklusio osallisuutena: esim. ryhmään kuuluminen
- Varhaiskasvatuksen henkilöstön suhtautuminen inklusioon
  - Inklusiota kuvattiin ammattilaisen asenteena: miten suhtaudumme erityisyyteen
  - Koko varhaiskasvatuksen jaettu tehtävä: jokaisen ammattilaisen vastuuta tuesta ja omien toimintatapojen tarkastelusta sekä niiden kehittämisestä inklusiivisen varhaiskasvatuksen suunnassa

Inklusion ymmärrys varhaiskasvatuksessa 3/3 (Heiskanen ym. 2021)

- Inklusio yhteistyönä vanhempien kanssa (harvemmin mainittu): vanhempien kunnioittaminen ja vastuuttaminen lapsen tukeen osallistumisesta
- Inklusio uhkana lapsen tuen toteutumiselle, ammattilaisten työn tekemisen mahdollisuuksille ja henkilöstön alalla pysymiselle: epämääräiset käytännöt, liian pienet resurssit
- Muutamassa yksittäisessä vastauksessa
  - inklusio kaikkia lapsia koskevana
  - lapsen kokemuksena tai
  - erilaisten inklusioon liittyvien tutkimus- ja kehittämishankkeiden merkityksen kautta

Tuki toteutuu vaihtelevasti

(Heiskanen ym. 2021)

1. Kuntakohtaiset vaihtelut tuen saatavuudessa ja toteutumisessa
  - Alueellinen vaihtelu eri vuosina, eri-ikäisten lasten kesken ja palvelumuotojen välillä
  - Rakenteellisen tuen riittämättömyys
2. Tuki aloitetaan heti, kun tarve havaitaan
  - Varhaiskasvatuksen opettaja ja tiimi näkemyksineen ensisijaisia muissa paitsi rakenteellisen tuen aloittamisessa, jossa keskeisin kriteeri oli varhaiskasvatuksen erityisopettajan arvio.
  - Varhaiskasvatuksen erityisopettajalla keskeinen rooli rakenteellisten tukitoimien aloittamisessa yhdessä päiväkodin johtajan ja monialaisen tiimin kanssa
3. Erityisesti rakenteellinen tuki perustuu erilaisiin lausuntoihin, päätöksiin ja diagnooseihin sekä ehtoihin - tuen saanti hidastuu
  - Perhepäivähoito
  - Avustajien koulutuksen puute
4. Yleisin tukitoimi veon konsultaatio
5. Resurssien vähäinen arviointi
6. Pienryhmät lausunnonvaraisia palveluita tukea tarvitseville lapsille
  - Pääsy onnellinen sattuma
  - Vain 3v. ja sitä vanhemmille lapsille saatavilla

Inklusion määrittelyä

- Yleensä käsitteellä kuvataan sellaisia koulutusjärjestelyitä, jossa niin vammaiset kuin vammattomatkin, voivat opiskella yhdessä
- Historiallisesti inklusio on nähty askeleena yhdenvertaisuuteen koulutuksessa, yhtäläisinä ihmisoikeuksina ja nuorten yhteiskunnallisena integraationa
  - Segregoiiva koulujärjestelmä ei takaa tukea tarvitseville oppilaille samoja mahdollisuuksia kuin muille (Karagiannis ym. 1996)

Inkluusio on osallisuutta ja kuulumista

- Lapsella oikeus tulla kuulluksi, osallistua ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti itseään koskevaan päätöksentekoon, oikeus ilmaista näkemyksiään (Lasten oikeuksien sopimus 1989)
- Vaikuttamisen mahdollisuudet
- Osallisuuteen kuuluu dialogia, kuulemista, yksilöllisyyden kunnioittamista, toimijuutta, aktiivista mukana oloa, lapsen/nuoren ja aikuisten välistä vuorovaikutusta, ja myös oikeus olla osallistumatta (autonomia)
- Tukea tarvitsevien lasten ja nuoren osalta osallisuus ja osallisuuden kokemukset eivät aina toteudu

Arvopohjana Lapsen oikeuksien sopimus

Merkittävimmät lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteet, jotka koskevat myös vammaista/erityistä tukea tarvitsevaa lasta ovat:

- lapsen oikeus erityiseen suojeluun ja tukeen haavoittuvan asemansa perusteella
- lapsen edun asettaminen etusijalle yhteiskunnallisessa päätöksenteossa
- lapsen oikeus jäädä henkiin ja kehittyä yksilöllisten edellytystensä mukaisesti
- lapsen oikeus yhdenvertaiseen kohteluun vammaisuudestaan riippumatta
- lapsen oikeus tulla kuulluksi ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin
- lapsen oikeus elää ensisijaisesti vanhempiensa kanssa
- julkisen vallan velvollisuus tukea vanhempia

Segregaatiosta inklusioon

- 1948 IHMISOIKEUKSIEN JULISTUS
- 1989 YLEISSOPIMUS LASTEN OIKEUKSISTA
- 1990 KOULUTUS KUULUU KAIKILLE
- 1993 YLEISOHJEET YHDENVERTAISUUDESTA
  - Julkiset koulutusviranomaiset ovat velvollisia järjestämään vammaisten henkilöiden opetuksen integroidussa ympäristössä. Niiden tulisi huolehtia siitä, että vammaisten henkilöiden opetus kuuluu kiinteänä osana koulutusjärjestelmään.
- 1994 SALAMANCAN JULISTUS
  - Kaikille lapsille oikeus opiskella yhteisillä luokilla
- 2000 KOULUTUS KAIKILLE -TOIMINTAOHJELMA
  - mm. varhaiskasvatuksen laajentaminen ja parantaminen
- 2006 YLEISSOPIMUS VAMMAISTEN OIKEUKSISTA
  - Koulutus on perusoikeus
  - Koulutus on oikeudenmukaisen ja tasa-arvoisen yhteiskunnan perusta
  - Tarjottava riittävät tukitoimet, kieltää diskriminoinnin

Salamancan julistus -ote (1994)

- Me uskomme ja julistamme että:
  - Jokaisella lapsella on perusoikeus koulutukseen, ja jokaiselle lapselle täytyy antaa tilaisuus saavuttaa ja pitää yllä hyväksyttävä oppimistaso.
  - Jokaisella lapsella on ainutlaatuiset luonteenpiirteet, kiinnostuksen kohteet, kyvyt ja oppimistarpeet.
  - Koulutusjärjestelmät pitäisi suunnitella ja koulutusohjelmat pitäisi toteuttaa siten, että niissä otetaan huomioon näiden luonteenpiirteiden ja tarpeiden suuri vaihtelevuus.
  - Erityisopetuksen tarpeessa oleville täytyy taata pääsy tavallisiin kouluihin, joissa heidän tarpeisiinsa täytyy vastata lapsikeskeisen pedagogiikan avulla.
  - Tavalliset koulut, joissa vastaanotetaan erityistarpeita omaavat lapset, ovat tehokkain keino syrjivien asenteiden voittamiseksi.
    - Niiden avulla luodaan yhteisöjä joissa toivotetaan kaikki tervetulleiksi; rakennetaan kaikille avoin yhteiskunta ja tarjotaan koulutusmahdollisuuksia kaikille ja lisäksi tarjotaan tehokas koulutus suurimmalle osalle lapsista ja parannetaan koulutusjärjestelmän tehokkuutta ja taloudellista kannattavuutta.

Salamancan sopimuksen seurantaraportti

(Unesco 2020)

- Edelleen maailmassa jää runsaasti ihmisiä koulutuksen ulkopuolelle
  - 258 miljoona lasta on jäänyt koulutuksen ulkopuolelle, yli 617 miljoonaa lasta jää vaille kunnollisia kirjoittamisen ja matematiikan taitoja, moni jää vaille II asteen koulutusta sekä korkeakouluopetusta
  - Varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen keskeinen asia!
  - kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäisen oppimisen mahdollisuudet eivät toteudu riittävän hyvin
- Kuusi toimenpidettä inklusion edistämiseksi:
  - Tasa-arvon ja inklusion määrittely
  - Inklusion esteiden tunnistaminen
  - Opettajille riittävä tuki inklusion toteuttamiseen
  - Opetussuunnitelma ja arviointi tulee suunnitella kaikille oppilaille sopivaksi
  - Inklusion johtamisen tuki sekä
  - Eri tahojen sitoutuminen inklusioon ja tasa-arvoon niin paikallisella, alueellisella kuin valtakunnallisellakin tasolla.

Inkluusio

- Monenlaiset käsitykset inklusiosta (yleisessä keskustelussa, tutkimuksessa) vaikeuttavat keskustelua ja myös toteuttamista
  - erilaiset teoreettiset lähestymistavat / inkluusio kasvatuksen ja koulutuksen kentällä / inkluusio yleisemmin yhteiskunnassa (superdiversity) / omat ja muiden käsitykset ja kokemukset
- Suomalaisessa kasvatus- ja koulutuskeskustelussa inkluusio painottuu tukea tarvitseviin lapsiin/oppilaisiin ja tuen järjestämiseen
  - Koskee KAIKKIA LAPSIA ELI on jokaisen lapsen oikeus
- Edellyttää rakenteiden, strategioiden ja menetelmien uudistamista (Liasidou & Antoniou, 2013)
- Ei ole mielipideasia, sopimukset ja laki velvoittavat
  - Kuten esim. VASU ja varhaiskasvatustainsäädäntö

Itsearviointityökalu

Reflektointityökalu inklusiivisen varhaiskasvatuksen arviontiin

- Työkalu OPH:n verkkosivuilla pdf-muodossa: <https://www.oph.fi/en/node/723>
- työkalu kehitettiin osana laajaa Inclusive Early Childhood Education (IECE) -hanketta
- Hankkeen toteutti Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus vuosina 2015-2017
  - <https://www.european-agency.org/activities/iece>

Lue työkalusta lisää:

- Esim. Viljamaa, E. & Viitala, R. (2022). Välineitä inklusion ja yhteenkuuluvuuden arviointiin. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.) Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt, s.63-81.

Yhdessä opettamaan (co-teaching)

- Cook ja Friend (1995): samanaikaisopetus on (samassa tilassa tapahtuvaa), kahden tai useamman pedagogisen ammattilaisen heterogeeniselle oppilas(lapsi)ryhmälle antamaa opetusta
- opettajien vahvuuksien yhdistäminen
  - Varhaiskasvatuksen-, luokan- ja aineenopettajan vahvuuksia: omien oppijoiden tunteminen, sisältötiedot, ryhmän opettaminen ja ohjaaminen (Scruggs & Mastropieri 2017)
  - erityisopettajan vahvuuksia esim. taito yksilöllistää opetusta ja huomioida oppijan yksilöllisiä tarpeita
  - Kumpikin oppii toisiltaan
- Yhteisopetus
  - Yhteisopettajuudessa täysi jaettu vastuu koko jaksosta opettajien kesken (Vitka 2021)
  - Luokassa/ryhmässä toimii samanaikaisesti vähintään kaksi opettajaa (Heinonen & Pihlaja 2021) (voidaan toimia myös erillisissä tiloissa)
- Samanaikaisopetus
  - Opettajien yhteinen työskentelytapa (Vitka 2021)
  - Yhteissuunnittelu

Sopivaa mallia etsittäessä, hyvä keskustella ja pohtia

(Cook & Friend 1995; Heinonen & Pihlaja 2021)

- 1) Millainen on minun ja yhteisopetusparini tapa työskennellä?
- 2) Miten haluamme toteuttaa yhteisopetusta?
- 3) Millaisia rooleja opettajille ja oppijoille opetuksessa muodostuu ja halutaan muodostuvan?
- 4) Millaisia vahvuuksia ja heikkouksia yhteisopetusta toteuttavilla opettajilla on?
- 5) Minkä osaamisalueen opetuksesta on kyse ja millaisia yksilöllisiä tarpeita opetukseen osallistuvilla oppijoilla on?

Yhteissuunnittelun muistilista

(Pulkkinen & Rytivaara 2015)

MUISTA YHTEISOPETUKSEN SUUNNITTELUSSA:

- tutustua aluksi yhteisopetuskumppaniisi ja hänen toimintatapoihinsa
- antaa suunnittelussa tilaa vapaalle ideoinnille
- aloittaa suunnittelu laajoista kokonaisuuksista ja suunnitella vasta sen jälkeen yksittäisiä tunteja/tuokioita
- sopia kumppanin kanssa, miten valmistaudutte yhteiseen suunnittelupalaveriin
- olla joustava ja arvioida suunnitelmien toteutumista
- säännöllinen aika suunnittelua varten

YHTEISOPETUKSEN SUUNNITTELUN SISÄLTÖ:

- yhteiset säännöt ja rutiinit
- opetuksen tavoitteet
- opetuksen sisältö
- opetusmenetelmät
- oppijoiden ryhmittely
- opettajien toiminta ja roolit

Vaiheet:

- Ennen sovittua opetusta
- Opetuksen aikana
- Opetuksen jälkeen

Lähteet

- Cook, L., & Friend, M. 1995. Co-Teaching: Guidelines for Creating Effective Practices. Focus on Exceptional Children, 26, 3.
- Heinonen, M. & Pihlaja, P. 2021. Yhteisopetus: työkirja yhteisen opetuksen toteutukseen. Tuetaan yhdessä! Monialainen ja digitaalinen yhteistyö oppimisen tukena -hanke, HOHTO - Hyvinvoinnin ja oppimisen tuki opettajankoulutuksessa -hanke. Turun yliopisto, Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/331475> (27.4.2023)
- Heiskanen, N. ym. 2021. Kehityksen ja oppimisen tuki sekä inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa : Selvitys nykytilasta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa sekä esitys kehityksen ja oppimisen tuen malliksi. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-829-8> (4.10.2022)
- Karagiannis, A., Stainback, W., & Stainback, S. (1996). Rationale for inclusive schooling. In S. B. Stainback & W. C. Stainback (Eds.), Inclusion: A guide for educators, pp. 3-15. Paul H. Brookes Publishing Co..
- Liasidou, A., & Antoniou, A. 2013. A special teacher for a special child? (Re)considering the role of the special education teacher within the context of an inclusive education reform agenda. European Journal of Special Needs Education, 28 (4), pp. 494-506.
- Louhela-Risteelä, V. & Viljamaa, E. 2022. Yhteisopettajuus tuen ja toimintakulttuurin kehittämisen työkaluna. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.) Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt, s. 160-173. PS-kustannus: Jyväskylä.
- Neitola, M. 2022. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.) Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt, s.114-132. PS-kustannus: Jyväskylä.
- Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) 2018. Varhaiserityiskasvatus. PS-kustannus: Jyväskylä.
- Pulkkinen, J. & Rytivaara, A. 2015. Yhteisopetuksen käsikirja. Helsinki. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/48450> (27.4.2023)
- Scruggs, T. E. & Mastropieri, M. A. 2017. Making Inclusion Work With Co-Teaching. Teaching Exceptional Children, March/April 2017, pp. 284-293
- Vitka, T. 2021. Laaja-alaisen erityisopetuksen käsikirja. PS-kustannus: Jyväskylä.
- Lapsen oikeuksien sopimus: <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/> (27.4.2023)
- Salamancan julistus 1994: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427> (27.4.2023)
- Unesco 2020: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718> (26.4.2023)
- Reflektointityökalu varhaiskasvatuksen Inklusiivisuuden arviointiin. Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, suomenkielinen tarkennettu käännös, Opetushallitus 2018. Työkalu sivustolla ”Materiaalia esiopetuksen toteuttamisen tueksi” <https://www.opi.fi/en/node/723> (4.10.2022)

Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa uudistuu - mikä muuttuu?

Noora Heiskanen

Pienryhmätyöskentely

- Miten työni / varhaiskasvatus on muuttunut lapsen tuen uudistuksen myötä?
- Mikä uudistuksessa on helpottanut työtä, mikä tuntuu vaikealta?

Pienryhmätyöskentely

Miten sinä teet työtäsi?

- Miten jaat erityisopettajana aikasi lapsiryhmien ja lasten / konsultaation, erityisopetuksen ja yhteistyön kesken?
- Miten päätät, mitä teet tilanteissa, joissa sinun pitää priorisoida työssäsi eri asioita?

Miten olet päätenyt juuri kyseiseen tapaan tehdä työtäsi?

- Mistä asioista on sovittu yhdessä, mistä olet päättänyt itse? Mikä vaihtelee, mikä pysyy?
- Tunnistatko sellaisia toimintatapoja, joita et ole erityisesti päättänyt noudattaa?

Millaisiin oletuksiin ja käsityksiin erityisopettajan työ varhaiskasvatuksessa pohjautuu?

Mikä muuttuu - ehdotuksia jatkosta

- Mitä tästä iltapäivästä jäi käteen?
- Mitä muutoksen keskellä tulisi huomioida, mitä painottaa, mihin muistaa kiinnittää huomiota?
- Mitkä asiat vaativat vielä yhteistä pohtimista ja keskustelua?

Mikä muuttui, minkä pitäisi muuttua?

Inklusiivisen pedagogiikan johtaminen sekä johtajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan yhteistyö

Paula Laakso

**Miten uusi vaka-laki on
muuttanut Sinun työtäsi?**

Inklusioon vaikuttavat

(Laakso 2020; 2022)

- KÄSITYS INKLUUSIOSTA
- RESURSSIT
- OPETUSSUUNNITELMAT VASU
- TIEDOT JA TAIDOT ELI OSAAMISRESURSSI
- ASENTEET

Inklusiivinen varhaiskasvatus

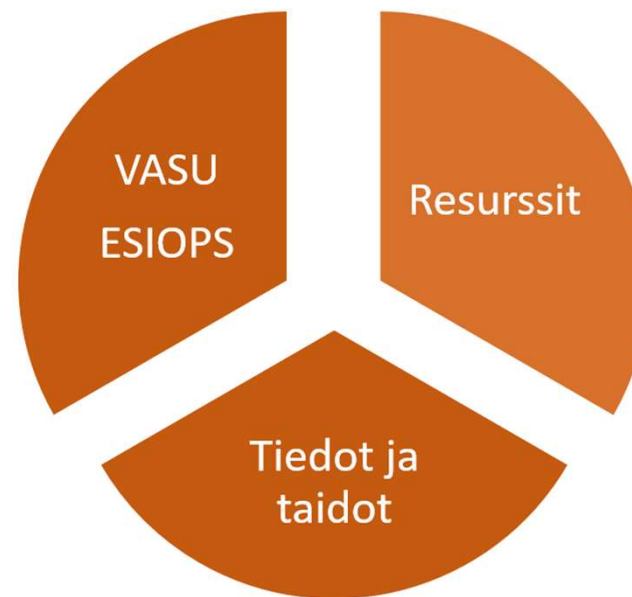
- Yhteisöllisyys
- Esteettömyys
- Osallisuus

Inklusiivinen varhaiskasvatus

(Laakso ym. 2020)

- Tilat, materiaalit
- Henkilöstö
- Osaaminen

Millaista tukea veo odottaa johtajalta?

Inklusion johtaminen varhaiskasvatuksessa

- Johtajan työssä
- Erityisopettajan työssä
- Johtajan ja erityisopettajan yhteistyössä

Käsitteiden määrittely yhdessä

- Käsitteiden avaaminen, jotta jokainen ymmärtää mistä on kyse

⇒ Aikaa yhteiselle keskustelulle, keskustelun paikkoja

- Yhteisen keskustelun ja yhteisten havaintojen kautta syntyy tavoitteita kehittämistyölle
-> tavoitteiden asettelu

Lapset oman leikkiympäristön rakentajina

- Lasten kanssa yhdessä tehden
- Aikuisen läsnäolo lasten kanssa on ensiarvoisen tärkeää

Miten johdan?
Miten veona edistän?

Pohdintaa

- Miten toteutan VASUa/ESIOPSia jokaisen lapsen kanssa?
- Mikä on tässä hetkessä tärkeää?
- Mistä olen luopunut ja jättänyt vähemmälle?

Lähteet

- Laakso, P., Pihlaja, P., & Laakkonen, E. 2020. Inklusiivisen pedagogiikan johtaminen varhaiskasvatuksessa. Journal of Early Childhood Education Research; Vol 9(2), p. 373-398. <https://jecer.org/fi/inklusiivisen-pedagogiikan-johtaminen-varhaiskasvatuksessa/> (14.12.2022)
- Laakso, P., Pihlaja, P., Silvennoinen, H. & Laakkonen, E. 2022. Kuntien perusopetusjohtajat inklusion rakentajina. Focus Localis. 1/22, s. 24-43. <https://journal.fi/focuslocalis/article/view/115343> (14.12.2022)
- Heiskanen, N. & Syrjämäki, M. (toim.) 2022. Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt.
- Booth, T. 2011. The name of the rose: Inclusive values into action in teacher education. Prospects: Quarterly review of comparative education, 41(3), 303-318.
- Booth, T. & Ainscow, M. 2002. Index for inclusion. Developing learning and participation in schools. Centre for Studies on Inclusive Education (CSIE).
- Hermanfors, K. 2017. Inklusiivinen varhaiskasvatus - itsestäänselvääkö? Kasvatus ja aika, 11(3), 91-95.
- Pihlaja, P. 2009. Erityisen tuen käytännöt varhaiskasvatuksessa - näkökulmana inklusio. Kasvatus, 49(2), 146-157.
- Takala, M., Äikäs, A., & Lakkala, S. 2020. Mahdoton inklusio? Tunnista haasteet ja mahdollisuudet.
- Viittala, R. 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Erityisestä moninaisuuteen.

Lapsen oikeus veon antamaan tukeen

Katri Hiekkala ja Hanna Tuominen

Pohdi itseksesi

- Mitä vahvuuksia sinulla on osaamisessasi?
- Millaisia taitoja tarvitset veo työssä?

Lapsen oikeus tukeen koskee:

- Kaikkia lapsia
- Kaikkia ryhmiä
- Kaikkia työntekijöitä
- Kaikkia päiväkoteja

Varhaiskasvatuslaki jäsentää lapsen oikeuden tukeen

3a luku

[15 a §](#) Lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen

[15 b §](#) Lapsen tuen toteutus

[15 c §](#) Lapselle annettavat tukipalvelut

[15 d §](#) Tuen tarpeen arviointi

[15 e §](#) Päätös tuesta ja tukipalveluista

[23 §](#) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

[35 §](#) Päiväkodin henkilöstön mitoitus

[38 §](#) Perhepäiväkodin henkilöstön mitoitus

[62 §](#) Muutoksenhaku varhaiskasvatusoikeutta, lapselle annettavaa tukea ja varhaiskasvatukseen ottamista koskevaan päätökseen

Oikeus veon tukeen laissa

3 a luku

Oikeus varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen

15 c §

- Lapsella on hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä oikeus saada varhaiskasvatuksen erityisopettajan antamaa konsultaatiota ja opetusta,

15 d §

- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan.

Vasu -perusteet (2022) toteavat veon rooliin liittyen

- Lapsella on oikeus varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluihin ja opetukseen hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä.
- Erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin tarvittaessa.
- Erityisopettajan antama tuki voi olla lapsikohtaista ja/tai ryhmässä toteutettavaa opetusta.
- Tuki voi olla säännöllistä, osa- tai kokoaikaista. Sitä voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena tai yhteisopettajuutena lapsen ryhmän opettajan kanssa.
- Erityisopettajan asiantuntemusta hyödynnetään myös henkilöstön ja huoltajien konsultoinnissa.
- Varhaiskasvatuksen opettajaksi ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi kelpoinen henkilö on vastuussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavasta tuen suunnittelusta ja toteuttamisen arvioinnista

Jaetaan ajatuksia!

- Miten lasten tarpeet ohjaavat osaamista ja ammatillisuutta?
- Miten työsi muotoutuu lasten tarpeiden mukaan?
- Millainen vaikutus toimintaympäristöllä on työn muotoutumiseen?

VEON ROOLI INKLUSIIVISESSA VARHAISKASVATUKSESSA

Inkluusio varhaiskasvatuslaissa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa

- Varhaiskasvatustaki 2018/540
  - 3 § Varhaiskasvatuksen tavoitteet
    - 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti; (16.12.2021/1183)
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (OPH 2022)
  - Perusteasiakirja on laadittu inklusion periaatteiden mukaisesti, joita tarkastellaan erityisesti arvoperustaa käsittelevässä luvussa 2, toimintakulttuurin näkökulmasta luvussa 3 ja lapsen tuen näkökulmasta luvussa 5
  - Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella.
  - Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjäntäkielto.
  - Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä.
  - Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa.
  - Inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen edellytyksenä on laadukas pedagoginen ja erityispedagoginen osaaminen ja toiminta, huolenpito lasten hyvinvoinnista sekä henkilöstön sitoutuminen inklusion periaatteisiin. Inklusiivisen toimintakulttuurin toteuttaminen edellyttää inklusion johtamista, kehittämistä ja toteutumisen arviointia.
  - Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset inklusiivisten periaatteiden mukaisesti
  - Tuki varhaiskasvatuksessa järjestetään yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.

Välitehtävä

- Onko kunnassanne tarkasteltu veon tehtävänkuvaa suhteessa lakimuutoksiin? Millaisia muutoksia lain velvoitteet ovat tuoneet omaan työnkuvaasi?
- Millaisia mahdollisuuksia ja haasteita sinä työssäsi kohtaat laajemmin inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteutumiseen liittyen?
- Kirjaa ajatuksiasi Moodlen keskustelualueelle. Reflektoi ja kommentoi väh. kahden kollegan näkökulmaa.

Lähteet

- Varhaiskasvatuslaki 2018/540
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (OPH 2022)

Veon rooli lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen suunnittelussa ja arvioinnissa

Katri Hiekkala ja Hanna Tuominen

Veon tehtävänkuvista

- Erityisopettajan työnkuvassa näyttää painottuvan konsultoiva tehtävä, sillä yleisin ja nopeimmin saatavissa oleva lapsen tuen muoto oli erityisopettajan konsultaatio (Heiskanen ym. 2021). Samanlaisia tuloksia on saatu myös aiemmissa selvityksissä (esim. Eskelinen & Hjelt 2017; Paananen ym. 2018).
- Oikeus Oppia -työryhmän loppuraportin mukaan (Alila ym. 2022, 117) varhaiskasvatuksen erityisopettajien työnkuvia tulee paikallisella tasolla tarkastella, jotta työ saadaan kohdennettua erityisopetukseen ja näin turvattua lapsen oikeus erityisopettajan palveluihin.

Vastuista

- Lapsen tuen tarpeiden tunnistaminen, asetettujen tavoitteiden edistäminen, pedagogisten keinojen käyttäminen sekä kirjaamiseen liittyvät vastuut (Heiskanen ym. 2021, 109)
  - valtaosa vastaajista piti omina tehtävinään.
  - vastaajien joukossa oli myös niitä, jotka eivät ajatelleet kehityksen ja oppimisen tuen kuuluvan heidän työtehtäviinsä.
  - Tuen tarpeen tunnistamisen, tuen tavoitteiden edistämisen ja pedagogisten tuen keinojen käytön tulee kuulua kaikkien varhaiskasvatuksen ammattilaisten velvollisuuksiin.

Keskeiset vastuut ja työnjako 1/2

Vasun (OPH 2022) ja Eopsin (OPH 2014) mukaisesti

Päiväkodin johtaja

- vastaa varhaiskasvatuksessa annettavasta laadukkaasta tuesta, sen toteutumisesta ja henkilöstön ajantasaisesta osaamisesta lasten tuen tarpeita vastaavalla tavalla (OPH 2022).
- huolehtii, että henkilöstö suunnittelee lapsen tuen osana lapsen varhaiskasvatus-suunnitelmaa, ja että suunniteltu tuki arvioidaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa (OPH 2022).

Varhaiskasvatuksen opettaja

- on vastuussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta ja arvioinnista, sekä siihen sisältyvästä tuen suunnittelusta ja toteuttamisen arvioinnista yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa (OPH 2022).
- hyödyntää tietoja lapsen aiemmista kasvuympäristöistä, kehitymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnonkohteista lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. (OPH 2014).
- Laatii kirjallisen pedagogisen arvion tehostettua tukea varten. (OPH 2014) .
- Laatii kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä ennen erityisen tuen päätöksen tekemistä (OPH 2014)
- Laatii erityistä tukea saavalle lapselle henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä (OPH 2014).

Keskeiset vastuut ja työnjako 2/2

Vasun (OPH 2022) ja Eopsin (OPH 2014) mukaisesti

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja

- osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin tarvittaessa (OPH 2022).
- Toteuttaa lapsikohtaista ja/tai ryhmässä toteutettavaa opetusta. Tuki voi olla säännöllistä, osa- tai kokoaikaista. Sitä voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena tai yhteisopettajuutena lapsen ryhmän opettajan kanssa (OPH 2022).
- asiantuntemusta hyödynnetään myös henkilöstön ja huoltajien konsultoinnissa (OPH 2022).
- Varhaiskasvatuksen opettajaksi ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi kelpoinen henkilö on vastuussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavasta tuen suunnittelusta ja toteuttamisen arvioinnista (OPH 2022).
- Tuen tarpeen arviointi, tuen antaminen sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työkuviensa ja vastuidensa mukaan (OPH 2022).
- Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää (OPH 2014).

Tuen tunnistaminen ja aloittaminen (Heiskanen ym. 2021)

- Tuen aloittamisen perusteena usein pedagogiseen osaamiseen pohjaava arvio tuen tarpeesta. (Heiskanen ym. 2021, 105-106)
- Varhaiskasvatuksen erityisopettajalla näyttääkin olevan keskeinen rooli rakenteellisten tukitoimien aloittamisessa yhdessä päiväkodin johtajan ja monialaisen tiimin kanssa. Tuen aloittaminen ja toteuttaminen tapahtuvat vastaajien arvion mukaan hitaasti, sillä resursseja arvioidaan harvoin ja niitä ei ole tarjolla heti tuen tarpeen tullessa esille. Myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelman päivittäminen ja sitä kautta tuen toteutumisen arviointi tapahtuu liian harvoin. (Heiskanen ym. 2021, 106)

Vasu ja arviointi

(Heiskanen ym. 2021, 47)

- Varhaiskasvatuksen erityisopettajat arvioivat vastauksissaan, kuinka monen lapsen kehitystä ja oppimista koskevissa asioissa he olivat mukana.
  - Yleisin lapsimäärä oli 21-50 lasta (39,1 %).
  - Liki kolmanneksella (27,2 %) lapsimäärä oli alle kymmenen ja lähes saman verran (24,6 %) arvioi lapsimäärän olevan 11-20.
  - Pienellä osalla vastaajista lapsimäärä asettui 51-100 välille (7,2 %), ja parilla prosentilla (1,8 %) lapsimäärä ylitti sadan lapsen rajan.
  - Suurin lapsimäärä oli 1230 lasta ja pienin ei yhtään. (Heiskanen ym. 2021, 52)

Muistilista tuen vaikuttavuuden seurantaan

(Karhu, Savolainen, Närhi & Aro 2022)

Sovi ja kirjaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan arjen tilanteiden pohjalta suunniteltujen tukitoimien vaikuttavuuden arvioinnin mittarit tai seurannan välineet. Miten lapsen edistymistä tehdään näkyväksi?

Kirjaa täsmällisesti suunnitelma seuranta-arvioinnista:

- Mitä arvioidaan?
- Kuinka usein?
- Kuka arvioi?

Sovi ja kirjaa seuranta-arviointeihin liittyvä päätöksenteko:

- Milloin edistymisestä keskustellaan?
- Keitä keskustelussa on paikalla?
- Miten tukea voidaan muokata?

Varmista, että kirjaamasi työmalli on arjessa toteutettava. Pyri yksinkertaiseen ja mahdollisimman helppokäyttöiseen toteutukseen.

Arvioinnin aikatauluttaminen on osa tuen suunnittelun prosessia. Miten pian tuen käyttöönoton jälkeen on syytä ensimmäisen kerran arvioida annetun tuen vaikuttavuutta? Erityinen kiinnostuksen kohde voisi olla muutoksen suunta ja nopeus. Olemmeko edistymässä oikeaan suuntaan? Onhan kehitys jatkuvaa? Jos tuki ei näytä tuottavan toivottua tulosta, on syytä suunnitella muutoksia joko tuen intensiteettiin, yksilöllisyyteen tai muotoihin.

Keskustelu:

- Millaista osaamista veo tuo lapsen tuen tarpeen arviointiin sekä tuen toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin?
- Mitä tarkoittaa, että veo osallistuu tarpeen mukaan?

Huomioikaa veon eri tehtävänkuvien mahdollisesti mukanaan tuomat näkökulmat ja eroavaisuudet, tuen tasojen vaikutus, huoltajien osallisuus....

Heiskanen ym. 2021, 120

Vanhempien keskusteluissa painottuivat eri asiat, riippuen siitä, oliko lapsella määriteltyä tuen tarvetta vai ei. Seuraavat tiivistykset kuvaavat niiden vanhempien käsityksiä, joilla oli vain vähän kokemusta kehityksen ja oppimisen tuesta varhaiskasvatuksessa:

1. Oman lapsen kohtaaminen, luottamus, yksilöllisyys sekä vanhempien kuuleminen
2. Resurssien varmistaminen: riittävän pienet ryhmät, riittävästi työntekijöitä, joilla osaamista erityistarpeista
3. Kolmiportaisen tukimallin haasteet ja mahdollisuudet: liika byrokratia ja toimimattomuus / valtakunnallisesti toteutuessaan antaa mahdollisuudet yhdenvertaisuuteen, tukitoimien riittävään resursointiin ja oikea-aikaisuuteen
4. Kaikille yhteiset ryhmät varhaiskasvatuksessa: edistävät yhdenvertaisuutta ja lisäävät ymmärrystä moninaisuutta kohtaan

Heiskanen ym. 2021, 121

Niiden vanhempien käsityksissä, jotka tarkastelivat tuen kysymyksiä oman kokemuksensa kautta, korostuivat seuraavat seikat:

1. Vanhempien osallisuus tuen prosesseissa, taistelu oikeuksista vs. asiantuntijoiden tuki
2. Henkilökunnan asiantuntijuus tärkein resurssi, ryhmän riittävän pieni koko, integroidut ryhmät hyviä
3. Kolmiportainen tuki mahdollistaa lasten osalta tuen toteutumisen oikeudenmukaisuuden ja vanhempien osalta prosessien läpinäkyvyyden
4. Iso huoli tuen toteutumisesta kaikille yhteisessä ryhmässä. Yhdenvertaisuutta se, että lapsen erityistarpeet pystytään huomioimaan
5. Onnistuneella varhaiskasvatuksella merkitys koko perheen elämään on suuri
6. Tuesta puhutaan oikeutena
7. Hyvin toteutettu tukea tarvitsevien lasten varhaiskasvatus olisi hyvää varhaiskasvatusta kaikille lapsille

Varhaiskasvatuslain sanoitusta

- 15 d § (16.12.2021/1183)
- Tuen tarpeen arviointi
- Lapsen tuen tarvetta, riittävyttä ja toteutumista on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran vuodessa tai tuen tarpeen muuttuessa.
- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan.
- Lapsen tuen tarpeen arviointiin voivat osallistua lapsen kehitystä ja oppimista tukevat muut viranomaiset, asiantuntijat ja muut tarvittavat tahot. Jos tuen tarpeen arviointi edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten asiantuntemusta, on näiden osallistuttava arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä.
- Lapsen mielipiteen ja toivomusten huomioon ottamisesta ja yhteistyöstä lapsen huoltajien kanssa arvioinnin yhteydessä säädetään 20 §:ssä.

Erilaiset vastuut ja osaaminen muodostavat lapsen tuen toteuttamisen kokonaisuuden

Lapsen tuen toteuttamisen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022)

- Monialainen yhteistyö
- Ryhmän henkilöstö
- Lapsen tuen tarve ja tarvittavat tuen muodot
- Päiväkodin johtaja
- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja

Keskustelu

Miten monialainen yhteistyö tukee veon työtä tuen tarpeen arvioinnissa sekä tuen suunnittelussa ja tuen toteutumisen arvioinnissa?

- Millaisia yhteistyörakenteita kunnissanne on?
- Miten huoltajat osallistetaan käytänteissä?
- Millaisia toiveita ja kokemuksia sinulla on yksittäisen lapsen tuen arviointiin, suunnitteluun ja toteutukseen suhteessa monialaiseen yhteistyöhön?

Lähteet

- Alila, K., Eskelinen, M., Kuukka, K., Mannerkoski, M. & Vitikka, E. 2022. Kohti inklusiivista varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta. Oikeus oppia - Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmistelevan työryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:44. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164421/OKM_2022_44.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Eskelinen, M. & Hjelt, H. 2017. Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja lapsen tuen toteuttaminen. Valtakunnallinen selvitys 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:39. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-505-1>
- Heiskanen, N., Neitola, M., Syrjämäki, M., Viljamaa E., Nevala, P., Siipola, M. & Viitala, R. 2021. Kehityksen ja oppimisen tuki sekä inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa. Selvitys nykytilasta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa sekä esitys kehityksen ja oppimisen tuen malliksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:13. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162927/OKM_2021_13.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Karhu, A., Savolainen, H., Närhi, V. & Aro, M. 2022. Tuen vaikuttavuuden arviointi ja tukivastemalli. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.) Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus. 98-107.
- Laakso, P. 2021. Inklusiivisen pedagogiikan johtaminen varhaiskasvatuksessa. Aluehallintoviraston webinaari 5.10.2021.
- OPH 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2016:1. Helsinki: Opetushallitus. http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- OPH 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. Helsinki: Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf
- OPH 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 - Uudistukset. OSA 2 Lapsen tuki. Webinaari 3.3.2022. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Vasuperusteiden%20koulutukset_kev%C3%A4t_2022_OSA%202_verkkosivuille.pdf
- Paananen, M., Eskelinen, M., Suhonen, E. & Alijoki, A. 2018. Tuen järjestelyt varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Vainikainen ym. Oppimisen tuki varhaislapsuudesta toisen asteen siirtymään: Tasa-arvon toteutuminen ja kehittämistarpeet (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 55). Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 15-45. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-606-5>
- Varhaiskasvatuslaki 16.12.2021/1183. Finlex <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

Veon antama opetus

Katri Hiekkala ja Hanna Tuominen

Vasu: Veon antama opetus

- Erityisopettajan antama tuki voi olla lapsikohtaista ja/tai ryhmässä toteutettavaa opetusta. Tuki voi olla säännöllistä, osa- tai kokoaikaista. Sitä voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena tai yhteisopettajuutena lapsen ryhmän opettajan kanssa. (OPH 2022)

Perusopetuslaki ja erityisopetus

- 9 § Opetuksen laajuus

Esiopetus voi oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää kaksi vuotta.

- 16 § Tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa.

- 17 § Erityinen tuki

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta tämän lain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa

Veon antamasta opetuksesta

- **Oikeus Oppia -työryhmän loppuraportin (Alila ym. 2022) kehittämissuosituksissa nostetaan esiin, että**
  - Varhaiskasvatuksen erityisopettajien työnkuvia tulisi paikallisella tasolla tarkastella, jotta työ saadaan kohdennettua erityisopetukseen ja näin turvattua lapsen oikeus erityisopettajan palveluihin.
  - Esi- ja perusopetuksen osalta tulisi täsmentää osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamisen periaatteita normiohjauksessa sekä informaatio-ohjauksessa
  - Esi- ja perusopetuksen osalta tulisi ottaa tarkasteluun lainsäädännöllisten täsmennysten yhteydessä erityistä tukea koskeva sääntely, joka koskee etenkin erityisen tuen päätöstä, tuen toteutuspaikkaa sekä oppilaiden ryhmittelyä, erityisopetuksen määrittelyä sekä säädösteknisiä yksityiskohtia

Veon antamasta opetuksesta

- Heiskasen ja kumppaneiden (2021) selvityksen mukaan
  - Varhaiskasvatuksen erityisopettajien työnkuva on hyvin vaihteleva. Useimmiten työnkuvassa painottuu konsultointi, mikä tarkoittaa esimerkiksi konsultatiivista tukea ryhmiin ja tukeen liittyviin palavereihin osallistumista. Erityisopettajilla ei ole riittävästi mahdollisuuksia olla läsnä lapsiryhmien toiminnassa, opettaa tai antaa erityisopetusta.
  - Käsite erityisopetus näyttää olevan hyvin epäselvä.
  - Varhaiskasvatuksen erityisopettajien mahdollisuuksia tukea ja opettaa lapsia osana työtään voidaan lisätä huolehtimalla riittävästä erityisopettajien määrästä sekä korostamalla erityisopettajien työnkuvassa lapsille annettavaa erityisopetusta ja muuta lapsiryhmässä tapahtuvaa työtä. Yksi keino päästä tähän on huolehtia, että varhaiskasvatusyksiköiden ja lapsiryhmien käytössä on konsultoivien erityisopettajien lisäksi myös resurssiopettajan työnkuvalla työskenteleviä varhaiskasvatuksen erityisopettajia.
  - Yhtenä kehittämisehdotuksena oli, että kehityksen ja oppimisen tuen näkökulmasta erityisesti erityisopetuksen käsite ja lapsen oikeus erityisopetukseen tulisi määritellä.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut: Erityisopetus

(Heiskanen ym. 2021)

- Erityisopetus on varhaiskasvatuksen erityisopettajan antamaa opetusta, jolle on asetettu pedagogiset tavoitteet lapsen yksilöllisten tarpeiden pohjalta ja jota arvioidaan säännöllisesti.
- Erityisopetuksen tulee olla säännöllistä ja sille pitää suunnitella lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa tuntimäärä ja vastuut.
- Erityisopetus voi olla myös kokoaikaista, jolloin lapsen ryhmässä työskentelee varhaiskasvatuksen erityisopettaja.
- Erityisopetuksen toteutustavan suunnittelussa lähtökohtana on inklusion arvopohjan mukaisesti lapsen oikeus osallisuuteen vertaisryhmässä.
- Erityisopetus voi olla samanaikaisopetusta ja yhteisopettajuutta lapsen ryhmän opettajan kanssa. Samanaikaisopetuksena tapahtuva erityisopetus mahdollistaa myös lasta tukevien toimintatapojen mallintamisen lapsen kanssa toimiville ammattilaisille.
- Erityisopetus voi tapahtua ryhmässä, johon osallistuu useita erityisopetusta saavia lapsia yhtä aikaa sekä vertaisia, joilla ei ole erityisopetuksen tarvetta eikä kirjattua suunnitelmaa erityisopetukselle. Kun lapsi oppii osana moninaista lapsiryhmää, kehityksessään ja oppimisessaan eri vaiheissa olevat lapset tukevat toisiaan myös oppimisessa.
- Erityisopetus ei koskaan korvaa lapselle annettavaa muuta pedagogista tukea. Lapsen tuen perustan muodostaa aina laadukas varhaiskasvatus ja lapsen ryhmään suunnitellut pedagogiset toimintatavat, joita erityisopetus osaltaan tukee

Alle kolmevuotiaiden tuen varmistaminen?

- Oikeus Oppia -työryhmän loppuraportin (Alila ym. 2022) kehittämisehdotuksissa nostetaan esiin alle kolmevuotiaiden tuen varmistaminen
  - Varhaiskasvatuksessa tulee jo taaperovaiheessa, alle kolmevuotiaana, havaita lasten temperamenttiero ja muut kehitykselliset ja kasvuympäristöön liittyvät riskitekijät, jotta kaikkia lapsia voitaisiin tukea heidän kehityspolullaan oikea-aikaisesti.
  - Heiskasen ja kumppaneiden (2021) selvityksessä kävi ilmi, että tuki ei toteudu alle kolmevuotiaiden lasten kohdalla parhaalla mahdollisella tavalla.
  - Heiskanen ym. (2021) toteavat selvityksessään, että olisi tärkeää kiinnittää enemmän huomiota alle kolmevuotiaiden lasten saaman tuen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Varhain aloitettu tuki ei ole tarpeetonta eikä leimaavaa, ellei siitä ammatillisissa käytänteissä tehdä sellaista.
  - Alle kolmevuotiaiden ryhmissä tulee olla myös varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki, joko konsultatiivisesti tai osa-aikaisena erityisopetuksena
  - Kehittämisehdotus: Kiinnitetään huomiota alle kolmevuotiaiden lasten oppimisen tuen tarpeiden tunnistamiseen sekä tuen toimenpiteiden suunnitteluun ja aloittamiseen

Keskustelu

Aihe: Millaisena veon antama opetus työssäsi näyttäytyy?

Huomioikaa veon eri tehtävänkuvien mahdollisesti mukanaan tuomat näkökulmat ja eroavaisuudet, miten ovat suhteessa veon antamaan opetukseen?

Pohtikaa myös, miten veon antama opetus kohdentuu eri ikäisille? Miten veon opetus suhteutuu tuen tasoihin? Milloin lapsen tuen tarve vaatii veon opetusta?

Yhteisopettajuus tuen ja toimintakulttuurin kehittämisen työkaluna

Yhteisopettajuuden edellytyksiä:

- Opettajien myönteinen suhtautuminen, keskinäinen kunnioitus ja yhteinen ymmärrys
- Avoin keskustelu ja joustavuus
- Tutustuminen työpariin, ryhmään ja toimintatapoihin
- Yhteinen suunnittelu-aika

(Louhela-Risteelä & Viljamaa 2022)

Keskustelu

- Millaisia toimivia käytäntöjä on samanaikaisopettajuuden ja yhteisopettajuuden toteuttamiseen?

Lähteet

- Alila, K., Eskelinen, M., Kuukka, K., Mannerkoski, M. & Vitikka, E. 2022. Kohti inklusiivista varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta. Oikeus oppia - Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmistelevan työryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:44. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164421/OKM_2022_44.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Heiskanen, N., Neitola, M., Syrjämäki, M., Viljamaa E., Nevala, P., Siipola, M. & Viitala, R. 2021. Kehityksen ja oppimisen tuki sekä inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa. Selvitys nykytilasta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa sekä esitys kehityksen ja oppimisen tuen malliksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:13. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162927/OKM_2021_13.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Louhela-Risteelä, V., Viljamaa, E. Yhteisopettajuus tuen ja toimintakulttuurin kehittämisen työkaluna. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.) Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus. 160-173.
- OPH 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2016:1. Helsinki: Opetushallitus. http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitel-man_perusteet_2014.pdf
- OPH 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. Helsinki: Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf
- OPH 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 - Uudistukset. OSA 2 Lapsen tuki. Webinaari 3.3.2022. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Vasuperusteiden%20koulutukset_kev%C3%A4t_2022_OSA%202_verkkosivuille.pdf
- Perusopetuslaki 1998/628. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Varhaiskasvatuslaki 16.12.2021/1183. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

Veon antama konsultaatio

Katri Hiekkala ja Hanna Tuominen

Veon antama konsultaatio

- Millaisia toimivia konsultaation muotoja veon työssä voi hyödyntää?
- Millaisena sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön että huoltajien konsultointi näyttäytyy veon työssä?

Varhaiskasvatuslaki ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatuslaki

- 3 a luvun 15 c §:ssä säädetään lapselle annettavista tukipalveluista. Lapsella on hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä oikeus saada varhaiskasvatuksen erityisopettajan antamaa konsultaatiota ja opetusta sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustamispalveluja ja apuvälineitä.

Vasu -perusteet

- Erityisopettajan asiantuntemusta hyödynnetään myös henkilöstön ja huoltajien konsultoinnissa
- Rakenteelliset tuen muodot: varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa- tai kokoaikainen opetus tai konsultaatio.

Veon antamasta konsultaatiosta

- Varhaiskasvatuksessa annettavan tuen on todettu olevan pääasiassa pedagogista tukea ja erityisopettajan konsultaatiota (Vainikainen ym., 2018; Eskelinen & Hjelt, 2017).
- Lapsen tuen toteuttaminen perustunut suuressa määrin varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatiokäynteihin (Eskelinen & Hjelt, 2017; Paananen ym., 2018).
- Varhaiskasvatuksen henkilöstö kokenut tuen toteutumisen edellytyksenä olevan erityisesti varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultoivan tuen ja rakenteellisten tukitoimien saatavuuden (Repo ym., 2019).
- Yksityinen varhaiskasvatus: erityisopettajan konsultoiva tuki usein ainoa mahdollinen resursseja vaativa tuen muoto muiden asiantuntijapalveluiden lisäksi (Paananen ym., 2018)
- Perhepäivähoidossa tuki tarkoittanut useimmiten varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja perhepäivähoidon ohjaajan konsultaatiota tai terapeuttien käyntejä (Paananen ym., 2018).

Konsultoiva ja ohjaava erityisopettaja

- Varhaiskasvatuksen opettajat voivat tarvita tukea lasten tuen tarpeiden arvioinnissa ja tuen toteuttamisessa osana varhaiskasvatusta. Tällöin erityisopettaja voi toimia konsultoivana työntekijänä ja yhdessä opettajan ja muun henkilöstön sekä huoltajien kanssa selvittää tilannetta ja miettiä ratkaisuvaihtoehtoja.
- Konsultaatiot voivat olla kertaluontoisia tai tapahtua useammin kuin kerran. Varhaiskasvatuksen toimintaa ”ohjaava” erityisopettaja suuntaa kehittämistyötä ja suunnittelee konsultaatiota pidempiä prosesseja.
- Useiden varhaiskasvatusyksiköiden tukeen liittyvät työnohjaukselliset ryhmät ovat mahdollisia.
- Arjen vastuu tukea tarvitsevan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta on aina lapsen oman ryhmän opettajalla.
- Erityisopettajan tehtävä on myös konsultoida ja opastaa koko päiväkodin henkilökuntaa.
- Konsultoiva erityisopettaja selvittää ja organisoii tukitoimia alueen tai kunnan tasolla ja järjestää yksittäisen lapsen, lapsiryhmän tai päiväkodin lasten tarvitsemat tukitoimet yhteistyössä opettajan, perheiden, muun henkilöstön sekä eri asiantuntijatahojen kanssa luontevaksi osaksi varhaiskasvatusta.

(Varhaiskasvatuksen erityisopettaja, P. Pihlaja 2022, VOL)

Veon konsultaatio, ohjaus ja neuvonta

Neitola, M. 2022. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.) Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Veon ohjaus ja neuvonta tukee henkilöstön kykyä toteuttaa laadukasta toimintaa lapsiryhmissä

- Veon työ edellyttää hyviä sosiaalisia ja vuorovaikutustaitoja. Työ on kohtaamista erilaisten lasten, heidän huoltajiensa, muiden ammattilaisten, haasteiden, vahvuuksien, tarpeiden, tunteiden ja resurssien kanssa. Veon työtä voi siten luonnehtia myös ohjaustyöksi
- Ohjaus on yhteistoimintaa, jossa tuetaan ja edistetään ohjattavien oppimista, kasvua sekä työ- ja ongelmanratkaisuprosesseja siten, että ohjattavien toimijuus vahvistuu. Toimijuus taas on aktiivista vaikuttamismahdollisuutta, kykyä toimia suhteissa ja mahdollisuutta olla luova ja tuottaa ideoita yhteiseen käyttöön. Hyvä ohjaus toteutuu rakentavissa kohtaamisissa, dialogisessa vuorovaikutuksessa ja keskinäisessä kunnioituksessa.
- Ohjauksella ja konsultaatiolla edistetään osallistujien reflektiivistä, etenkin kriittistä itsereflektiivistä ajattelua ja toimintaa, mikä puolestaan tukee uuden oppimista ja yhteisöä oppivana
- Pedagogisessa konsultaatiossa osaamista on mahdollista jakaa yhdessä, mikä edistää inklusiivisen varhaiskasvatuksen kehittämistä sekä vahvistaa monialaista ja moniammatillista yhteistyötä yhteisopettajuuden ohella
- Erityisopettajan konsultatiivinen asiantuntijuus rakentuu organisaatiotuntemuksesta, reflektointitaidoista, ohjausvuorovaikutuksesta, erilaisesta verkosto-osaamisesta sekä oman alan substanssiosaamisesta. Konsultaatiossakin painottuu kohtaaminen, jossa työntekijät ovat itse aktiivisia ongelmanratkaisijoita. Veon on tärkeää tunnistaa, millaisia tarpeita konsultaatioon osallistuvilla on, koska konsultaation ohjaustyö on hyvä valita näiden tarpeiden mukaisesti

Keskustelu

- Aihe: Millaisia toimivia konsultaation muotoja veon työssä voi hyödyntää?

Erilaiset vastuut ja osaaminen muodostavat lapsen tuen toteuttamisen kokonaisuuden

Lapsen tuen toteuttamisen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022)

- Lapsen tuen tarve ja tarvittavat tuen muodot
- Monialainen yhteistyö
- Ryhmän henkilöstö
- Päiväkodin johtaja
- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja

Keskustelu

- Millaisena sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön että huoltajien konsultointi näyttäytyy veon työssä?

Lähteet

- Eskelinen, M. & Hjelt, H. 2017. Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja lapsen tuen toteuttaminen. Valtakunnallinen selvitys 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:39. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-505-1>
- Heiskanen, N., Neitola, M., Syrjämäki, M., Viljamaa E., Nevala, P., Siipola, M. & Viitala, R. 2021. Kehityksen ja oppimisen tuki sekä inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa. Selvitys nykytilasta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa sekä esitys kehityksen ja oppimisen tuen malliksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:13. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162927/OKM_2021_13.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Neitola, M. 2022. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.) Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS -kustannus. 114-132.
- OPH 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. Helsinki: Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf
- OPH 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 - Uudistukset. OSA 2 Lapsen tuki. Webinaari 3.3.2022. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Vasuperusteiden%20koulutukset_kev%C3%A4t_2022_OSA%202_verkkosivuille.pdf
- Paananen, M., Eskelinen, M., Suhonen, E. & Alijoki, A. 2018. Tuen järjestelyt varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Vainikainen ym. Oppimisen tuki varhaislapsuudesta toisen asteen siirtymään: Tasa-arvon toteutuminen ja kehittämistarpeet (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 55). Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 15-45. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-606-5>
- Pihlaja, P. 2022. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto VOL
- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M-L., Gammelgård, M., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 15:2019
- Varhaiskasvatuslaki 16.12.2021/1183. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

Veo esiopetuksessa

Katri Hiekkala ja Hanna Tuominen

Veo esiopetuksessa

- Millaisia piirteitä ja vastuita veon työhön tulee esiopetuksessa?
- Millainen rooli veolla on lapsen tuen jatkumon muodostumisessa varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen välille?

Välitehtävä

Veo esiopetuksessa

- Millaisia esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheen rakenteita kunnassanne on ja miten veon rooli näkyy näissä rakenteissa?

Esiopetuksen normitus?

- Esiopetusta ohjaa perusopetuslaki
- Esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatustalaki
- Pidentetystä oppivelvollisuudesta säädetään oppivelvollisuuslaissa
- Opiskeluhuollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan.

Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

(OPH 2014)

”Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen.

Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan. Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle.

Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.”

Lapsen kasvun ja oppimisen tuki (OPH 2014)

- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki.
- Kasvun ja oppimisen tuki ja oppilashuolto muodostavat kokonaisuuden.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet (OPH 2014)

- Perusopetuslain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.
- Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä.
- Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista
- Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa.
- Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista.
- Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet (OPH 2014)

- Perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.
- Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.
- Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.
- On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamista tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.
- Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta

Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot: Osa-aikainen erityisopetus

16 § Tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus

- tukiopetusta.
- Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa.

Osa-aikainen erityisopetus tuen portailla:

- Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta.
- Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:
  - Pedagogiset ratkaisut: lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus

EOPS: Osa-aikainen erityisopetus

- Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa.
- Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia.
- Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.
- Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa.
- Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot: Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

- Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä. Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.
- **TULKITSEMISPALVELUT:** Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä.
- **APUVÄLINEET:** Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti
- **AVUSTAMISPALVELUT:** Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle

Perusopetuslaki ja erityisopetus

- 9 § Opetuksen laajuus
Esiopetus voi oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää kaksi vuotta.
- 16 § Tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus
Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa.
- 17 § Erityinen tuki
Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta tämän lain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa

Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus (OKM 2021)

- Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen lainsäädäntöjen jatkumon tärkeys tulee erityisen hyvin näkyviin tilanteessa, jossa lapsi saa esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta.
- Lapsi on kahden erilaisen tuen lainsäädännön piirissä yhden päivän aikana, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että lapselle saatetaan laatia sekä varhaiskasvatussuunnitelma että esiopetuksen kolmiportaisen tuen mallin mukainen pedagoginen asiakirja.
- On lapsen etu, että esiopetusikäisen lapsen päivää tarkastellaan sekä varhaiskasvatuksen pedagogisissa käytännöissä että lainsäädäntöjä kehitettäessä kokonaisuutena.
- Erityisesti tukea tarvitsevien lasten kohdalla on tärkeää, että lapsen päivä on johdonmukainen ja rakenteeltaan ehjä kokonaisuus, jossa toimintatavat ja tuen muodot toteutuvat lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden.
  - Ylimääräiset siirtymät ovat osalle lapsista erityisen kuormittavia ja aiheuttavat tarpeetonta rikkonaisuutta lapsen päivään.
  - Esiopetus ja sitä täydentävä varhaiskasvatus tulisikin järjestää samassa paikassa siten, ettei lapsen päivään tule siirtymiä.
- Nykvistä vahvempi lainsäädännöllinen jatkumo ja esimerkiksi yhteinen lainsäädäntö varhaiskasvatuksen ja

Sairaalaopetus (PoL 4a§)

- Erikoissairaanhoidossa olevan esi- tai perusopetusikäisen oppilaan opetus tulee ensisijaisesti järjestää oppilaan omassa lähikoulussa tai esiopetuksen järjestämispaikassa.
- Sairaalan sijaintikunnalla on kuitenkin velvollisuus järjestää sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta oppilaan terveydentilan määrittelemissä rajoissa.

Erityiset opetusjärjestelyt (PoL 18§)

Oppilaan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

- 1) oppilaalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;
- 2) perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta; tai
- 3) se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Jos oppilaan huoltaja ei ole tehnyt esitystä opiskelun järjestämisestä 1 momentissa tarkoitetulla tai sen nojalla säädetyllä tavalla, on huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä. Muille kuin oppivelvollisille järjestettävässä opetuksessa on vastaavasti varattava oppilaalle tilaisuus tulla kuulluksi. [\(13.6.2003/477\)](#)

Valtakunnallisia kehittämisehdotuksia (OKM 2022)

- Selkiytetään inklusion käsitettä ja toimeenpanoa varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa
- Vahvistetaan inklusiivisuutta esi- ja perusopetuksen lainsäädännössä
- Vahvistetaan varhaista tukea ja ennaltaehkäiseviä pedagogisia käytäntöjä varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa
  - Vahvistetaan koulu yhteisön toimintaa sekä opetuksen eriyttämistä koskevaa ohjausta esi- ja perusopetuksessa
  - Vahvistetaan oppimisen tuen tarpeiden varhaista tunnistamista esi- ja perusopetuksessa
  - Kiinnitetään huomiota alle kolmevuotiaiden lasten oppimisen tuen tarpeiden tunnistamiseen sekä tuen toimenpiteiden suunnitteluun ja aloittamiseen
  - Määritellään yleinen tuki lainsäädäntöön ja vahvistetaan yleistä tukea koskevaa opetussuunnitelmaohjausta esi- ja perusopetuksessa
  - Selkiytetään oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä oppilashuollon yhteistyötä esi- ja perusopetuksessa
- Selkiytetään esi- ja perusopetuksen tuen kokonaisuutta perusopetuslaissa ja opetussuunnitelman perusteissa
  - Selkiytetään oppimisen ja koulunkäynnin tuen tasojen rajapintoja
  - Yksinkertaistetaan pedagogisia asiakirjoja esi- ja perusopetuksessa
  - Täsmennetään tehostettua tukea koskevaa sääntelyä esi- ja perusopetuksessa
  - Täsmennetään erityistä tukea koskevaa sääntelyä esi- ja perusopetuksessa
  - Täsmennetään avustajapalveluita koskevaa päätöksentekoa perusopetuslaissa
  - Selkiytetään erityisiä opetusjärjestelyitä koskevaa perusopetuslain 18 §:ää

Valtakunnallisia kehittämisehdotuksia (OKM 2022)

- Vahvistetaan monialaisen yhteistyön rakenteita ja ohjausta varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa
- Täsmennetään vaativaan monialaiseen tukeen liittyvää kokonaisuutta ja kehitetään monialaisen yhteistyön toteuttamisen edellytyksiä varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa
  - Täsmennetään toiminta-alueittain järjestettävää opetusta koskevat periaatteet
  - Vahvistetaan sijoitettujen lasten ja nuorten oikeutta esi- ja perusopetukseen ja tukeen
  - Edistetään sairaalaopetuksen konsultatiivista palvelua
  - Selvitetään vaativan konsultaation laajentamisen mahdollisuuksia
  - Selvitetään sairaalassa järjestettävää varhaiskasvatusta ja sen säätämistä lailla
- Vahvistetaan lapsen ja oppilaan tarvitseman tuen saantia ja varmistetaan sen jatkuvuus siirtymissä
- Vahvistetaan tukeen liittyvää osaamista ja tuen vaikuttavuutta varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa
- Vahvistetaan tuen ja inklusion johtamista varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa
- Turvataan opettajien ja erityisopettajien riittävyys varhaiskasvatuksessa
- Vahvistetaan varhaiskasvatuksen tuen tilastointia
- Arvioidaan varhaiskasvatuksen tuen lainsäädännön vaikutuksia ja vaikuttavuutta

Keskustelu

Aihe: Erityisopettajana esiopetuksessa

Lämmittelykierros: miten kunnassanne on järjestetty esiopetus (osana varhaiskasvatusta, perusopetuksen yhteydessä)

Keskustelkaa ja jakakaa, kuinka lakisääteinen osa-aikainen erityisopetus sekä erityiseen tukeen kytkeytyvä erityisopetus on käytännössä kunnassanne järjestetty.

Siirtymät tuen tilanteissa (Karila, K. 2022)

- Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen rajapinnoilla tapahtuva työskentely edellyttää ammattilaisilta järjestelmän kokonaisuuden ja sen osien ominaispiirteiden tunnistamista, jotta siirtymiä voidaan kehittää sujuviksi.
- Ammattilaisilta vaaditaan toisen instituution käytäntöjen tuntemista, eri ammattilaisten näkökulmien ja kielen kuuntelua ja yhteisen tiedon ja ymmärryksen rakentamista siitä rajapinnasta, jossa siirtymäkäytäntöjä kulloinkin kehitetään.
- On puhuttava siitä, millaisia ajattelutapoja lasten hyvinvointiin ja oppimiseen on totuttu liittämään varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja alkuopetuksessa. On ehdottoman tärkeää, ettei yhdenkään instituution näkökulma nouse vallitsevaksi, vaan kaikkien ymmärrystä ja kokemuksia hyödynnetään yhteistyökäytäntöjen ja itse siirtymän kehittämisessä.
- Kannattaa kysyä seuraavat kysymykset:
  - Millaisia tulkintoja lapsesta, oppimisesta, varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen tehtävistä sekä siirtymien luonteesta ja merkityksestä käytäntömme sisältävät?
  - Miten siirtymätilanteessa mukana olevat eri toimijat tulkitsevat erityisen tuen tarpeita ja niiden pedagogisia toteutuksia?
  - Tulevatko kaikki näkökulmat kuulluiksi ja onko kaikilla yhteistyön osapuolilla yhteinen näkemys asioista?
- Silloin, kun lapsella on erityisen tuen tarvetta, on tunnettava myös monialaisen toimintakentän kokonaisuus ja kyettävä hyödyntämään sen kaikkien ammattilaisten osaamista. Tarvitaan ammatillisten jatkumoiden rakentamista. Tähän liittyy olennaisesti eri ammattilaisten vastuiden ja velvoitteiden tunnistaminen.

Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua (OPH 2014)

- On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt.
- Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.
- Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa
- Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa.
- Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.
- Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita.
- Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea.

Yhteistyö siirtymävaiheissa (OPH 2014)

- Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla.
- Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.
- Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.
- Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Tiedonsiirto (PoL 40§)

- Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää myös muilta tahoilta.
- Kun esiopetukseen osallistuva lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän 26 a §:n mukaiseen esiopetukseen tai 26 §:n mukaan järjestämään perusopetukseen, on aikaisemman opetuksen järjestäjän salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava lapsen opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen järjestäjän pyynnöstä.
- Tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

Joustava esi- ja alkuopetus

- Hallitusohjelman (2019, 163) yksi tavoite joustavalle esi- ja alkuopetukselle on ”Parantaa varhaista perustaitojen oppimista muodostamalla esiopetuksesta ja perusopetuksen kahdesta ensimmäisestä vuosiluokasta nykyistä yhtenäisempi kokonaisuus.”
- Joustavaa esi- ja alkuopetusta on tärkeää kehittää lasten tarpeista ja näkökulmasta -millaista arkea joustavilla käytännöillä heille rakennetaan? Millaista pedagogiikkaa halutaan rakentaa?
- Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö toteutuu rajavyöhykkeellä.
  - Kulttuuriset käsikirjoitukset esiopetuksen ja koulun toiminnan taustalla
    - Koulun toimintakulttuurissa ovat erilaiset asiat kiellettyjä kuin esiopetuksen kulttuurissa, tai käsitys todellisuudesta, esimerkiksi millainen ja kenen tieto on arvokasta tai oikeaa, saattaa olla erilainen kuin esiopetuksessa
  - Ammattikielessä ilmenevät erot
  - Miten turvataan varhaiskasvatuksen pedagogiikan ydinalueet kuten leikki, lapsilähtöisyys ja eheyttävä toiminta esiopetuksessa?

Keskustelu

- Miten kunnassanne toteutuu toiminnallinen yhteistyö varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen sekä esi- ja alkuopetuksen välillä?

Lähteet

- Alila, K., Eskelinen, M., Kuukka, K., Mannerkoski, M. & Vitikka, E. 2022. Kohti inklusiivista varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta. Oikeus oppia - Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmistelevan työryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2022:44. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164421/OKM_2022_44.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Hallitusohjelma 2019.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Heiskanen, N., Neitola, M., Syrjämäki, M., Viljamaa E., Nevala, P., Siipola, M. & Viitala, R. 2021. Kehityksen ja oppimisen tuki sekä inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa. Selvitys nykytilasta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatustilanteissa sekä esitys kehityksen ja oppimisen tuen malliksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2021:13. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162927/OKM_2021_13.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Karila, K. 2022. Siirtymät tuen tilanteissa. Julkaisussa K. Alila ym. Kohti inklusiivista varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta. Oikeus oppia - Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmistelevan työryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2022:44. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. 52-56.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164421/OKM_2022_44.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- OPH 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2016:1. Helsinki: Opetushallitus.
http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Perusopetuslaki 1998/628. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>